

Лаура Димитрова*

МАЙСТОРИ НА СЪВРЕМЕННОТО ТЕКСТИЛНО ИЗКУСТВО – МАРУСЯ КАЛИМЕРОВА, ЗЛАТКА АНДРЕЕВА И НИЯ ДЕЧЕВА

Laura Dimitrova

MASTERS OF THE CONTEMPORARY TEXTILE ART – MARUISSIA KSLIMEROVA, ZLATKA ANDREEVA AND NIA DECHEVA

Abstract: This article concerns the oeuvre of three established Bulgarian textile artists: Marussia Kalimerova, Zlatka Andreeva and Nia Decheva in the postmodern situation.

Keywords: *textile art; postmodernism; destruction; eclecticism; ambivalent functions.*

В постмодерната ситуация се засилва тенденцията към използване на нетипични за текстила материали, нетъкане, концептуалност; противоречивост на идеите и изразните средства, разнородна объркваща многозначност. Все по-често се срещат творби със сложна символика. Забелязва се предпочитане на инсталационните принципи на организация, творби, обединяващи еkleктично текстилни и нетекстилни материали и различни предмети. Използвани практики в постмодерната ситуация са преоткриването на добре познати в ежедневието обекти и „случайни“ материали и техники, части от стари предмети, които се включват в творбите на принципите на „рециклиране“ и „преработване“, „пресъздаване“, изтъкване на обикновеното-необикновено, творбите обитават сложното време на постмодерността, в което се преплитат минало, настояще и бъдеще. Тези тенденции се проявяват в различна степен и в творчеството на представените на следващите редове художници, завършили образованието си и започнали да се изявяват в областта на текстилното изкуство от 80-те години на XX век.

Маруся Калимерова (1953–2017 г.)

През 1984 г. Маруся Калимерова завършва специалност „Текстил“ в класа на проф. Марин Върбанов и проф. Васил Овчаров в Националната художествена академия, София. Участва в Общите художествени изложби на текстил през 80-те години и в изложбите на секция „Текстил“ от 90-те до 2009 г. Членува в СБХ от 1984 г.; в групата „Texart“ от 1990; в „Есенния салон“ – Grand Palais, Париж от 1990; в „Cisst“ – Италиански център за изследване история на текстила, Рим, Италия, от 1993, в „Арелис“ – асоциация за развитие и популяризиране на френския текстил, Париж, от 1994; в „Апрес“ (Национално сдружение на италианските художници и скулптори, Рим, Италия) – почетен член от 1998; в „Артемисион & В“, Горлиц, Германия от 1999; в „Жените в текстилното изкуство“, Маями, САЩ, и Мадрид, Испания (Women in Textile Art) от 2001; член на Папската академия „Тибериана“, Рим, Италия, от 2002; от 2007 г. – директор и консултант на

* **Лаура Димитрова** – проф., дн преподавател в катедра „Визуални изкуства“, СУ „Св. Климент Охридски“, e-mail: laura_dimitrova@yahoo.com

българската секция на международната асоциация „Texfilart“, основана заедно с Таня Калимерова и др. В продължение на два мандата (от 2001 до 2004 и от 2004 до 2008 г.) е секретар на секция „Текстил“. През 1994 г. печели конкурса на Съюза на българските художници за резиденция в „Cité Internationale des arts“ в Париж. Представя множество самостоятелни изложби¹. За творчеството си получава следните награди: „Сребърен медал“ от област Рим, Италия, 1992; награда от Съюза на българските художници, 1994; „Специална награда за стил“ от II конкурс, „Дженацано“, Италия, 1997 г.

Работата ѝ в областта на текстилното изкуство е повлияна от творчеството нейния учител – проф. Марин Върбанов и художниците от неговата школа. В по-широк план тя изпитва въздействието изкуството на Микеланджело, Хенри Мур, Джакомети и от музиката на Моцарт, Бах, Бийтълс, Пинк Флойд и др. Според нея² текстилното изкуство притежава „чист език“ и способността „само да поражда своята конструкция“. Художничката предпочита съчетания от естествени текстилни материали (козина, вълна, памук, сизал, коприна, рафия) и нетипични за текстилното изкуство (хартия, медна жица, бамбук, дърво, камъни) в класически тъкачни техники на вертикален и хоризонтален стан. Понякога използва хартия в съчетание с текстилни материали и прилага нетипични техники – М. Калимерова е автор на собствена тъкачна техника за създаване на триизмерни текстилни произведения. Някои от творбите ѝ („Мостове на паметта“) са еклектични. По характер много нейни произведения се доближават до меката скулптура, а други – до инсталацията. Творбите ѝ свързват миналото с настоящето – по собствените ѝ думи те „разказват приказки от стари времена“, които са проникнати от „емоцията на днешния ден“. Според авторката сами по себе си материалите и техните цветове са носители на определена символика. Художничката търси помощта на съвременните технически достижения при представянето на творбите си – предимно по отношение на осветлението. Провокацията не е сред средствата за въздействие на творбите ѝ. Някои нейни произведения се основават на игра и може да бъдат променяни и развивани във времето. Маруся Калимерова се стреми към създаването на творби, които да бъдат максимално силни и въздействащи, за да не се налага да бъдат представяни и обяснявани вербално. Тя се старае да запази чистотата на текстилния език, дори когато използва нетипични за текстила техники и материали, водена от идеята, че текстилната материя има специфични качества, най-характерното от които е топлината. Емблематични за творчеството ѝ са творбите – „Добруджа“, 1984 г.; „Композиция“, 1984 г.; „Пролетно равенство“, 1987 г.; „Пътят на надеждата“, 1995 г.; „Мостовете на надеждата“, 2010 г. Художничката има положително отношение към промените³ и е водена от желанието (както сама казва) да започне „нова работа, различна като концепция и материали“. Макар и не много често се изявява и в други артистични области – кино, телевизия. В текстилното изкуство цени високо националните традиции, които според нея българските художници трябва да познават и следват в творчеството си, защото именно традициите създават характера и изтъкват запомнящите се белези на техните произведения. В собствените си творби художничката се стреми към оригинално използване на същите тези традиции, на утвърдените в практиката техники и материали, както и към съчетаването им с несвойствени за текстила материали и техники, като същевременно „говори“ на ясен „текстилен език“. Иновативността на произ-

¹ Сред изложбите на Маруся Калимерова може да бъдат отличени изложбата през 1990 г. в замъка „Испански форт“, Л. Акуила, Италия; през 1992 г. в комплекса „Сан Микеле а Рипа“ под патронажа на Министерството на духовните ценности, Рим, Италия; през 1994 г. в Градския музей на Анджио, Италия; през 1996 г. – Национална галерия за чуждестранно изкуство и галерия „Стълбата“, София; през 1996 г. – в „Ла Галерия“, Рим, Италия и „Ил Пунто ди Сволта“, Рим, Италия; през 1997 г. в мултимедия център „Диоганале“, Палацо Ронданини, Рим, Италия; през 1998 г. – в галерия „Солерс“, София, България; през 2007 г. – в Art Center „Алтера“, София, България, и др. Тя открива свои изложби в някои от най-престижните италиански музеи: през 2005 г. – в зала „Клементина“, Министерство на духовните ценности, Рим, Италия; през 2009 г. в музея „Тусколино“, Фраскати, Италия, палацо „Валентини“, Рим, Италия; през 2010 г. – в Национален музей „Замък Сан Анджело“ Рим, Италия; през 2011 г. – в Палацо „Мафеи – Марескоти“, Рим, Италия; 2012 г. – в базилика „Сан Клементе“, Рим, Италия, библиотека „Крочиера“, Министерство на духовните ценности, Рим, Италия; през 2015 г. – музей „Ара Пачис“ Рим, Италия; галерия „Спацио 40“, Рим, Италия, и др.

² Маруся Калимерова, анкета.

³ Маруся Калимерова, анкета.

веденията ѝ се основава на авторска интерпретация на традиционното и сложното съчетаване на идеи, форми и пространствени подредби, чийто смисъл е връзката, „мостът“ между настоящето, миналото и бъдещето.

Маруся Калимерова, „Пролетно равноденствие“, 1987

Златка Андреева

През 1985 г. Златка Андреева се дипломира в Националната художествена академия, София, специалност „Текстил“ при проф. Марин Върбанов и проф. Васил Овчаров. Член е на СБХ. Участва в голям брой международни изложби в България и в много изложби в чужбина⁴. За творчеството си получава множество награди: 2011–2012 г. – резидент на GEDOK, Мюнхен, Германия; 1996–1997 г. – резидент в Cite Internationale des Arts, Париж, Франция; 1995 г. – награда на СБХ за цялостно представяне от изложбата „30 години текстил“.

Златка Андреева споделя⁵, че желанието да работи в областта на текстила се оформя у нея под въздействието на родителите ѝ (които са художници). За това допринасят също и произведенията на М. Върбанов, Мара Йосифова, В. Овчаров, Д. Балев, както и творчеството на нейната леля, която е моден дизайнер в Берлин. Художничката е привлечена⁶ от свободата, която според нея дава текстилното изкуство, както сама казва: „възможността да се развихриш в много планове“. Смята⁷, че е изпитала още влиянието на „Магдалена Абаканович, Владимир Овчаров, Бистра, Арман, Кристо, И. Мияке“, природата. В творчеството си използва класически текстилни техники в по-ранните си произведения. В периода 1990–1991 г. започва да използва синтетични материали и изобретява своя авторска техника за получаване на форма чрез степени влакна. С творби, изработени в тази техника, участва в редица изложби⁸.

⁴ Златка Андреева участва през 2009, 2013, 2014, 2015, 2016 г. в изложбите на фондация АМАТЕРАС; през 2001 – в X международно триенале на текстила Лодз, Полша; през 2004 г. в IWANO V Projekt, Сърбия, Черна гора, Словения; през 1998 г. – в изложбата „Тези известни непознати“, галерия Бланк Манто, Париж, Франция; през 1998 г. – в „Пролетен салон“, Сите дез Ар, Париж, Франция; през 1989 г. – в изложба в Галерия „Хамер“, Берлин, Германия, и др. Представя следните самостоятелни изложби: 2013 г. – галерия „Аросита“, Stick – Space; 2012 – галерия GEDOK, Мюнхен, Германия; 2010 – галерия „Аросита“, София; 2007 – Министерство на културата, галерия Средец, София; 2007 – Български културен институт, Варшава, Полша; 2007 – Драматичен куклен театър „Д. Димов“, Хасково; 2006 – галерия „Art-36“, София; 2005 галерия „Солерс“, София; 2003 – Национална художествена галерия, София; 2001 – Полски културен институт, София; 1997 – Cite Internationale des Arts, Париж, и др.

⁵ Златка Андреева, анкета.

⁶ Пак там.

⁷ Пак там.

⁸ ОХИ на приложните изкуства, СБХ, 1991 г.; „От муха до слон“, изложба в СУ „Св. Кл. Охридски“; в изложба на секция „Скулптура“ към СБХ; в самостоятелните си изложби в Сите дез Ар, Париж през 1997 г.; в СГХГ през 1998 г.; в НХГ през 2003 г.; в галерия ГЕДОК, Мюнхен, Германия, през 2012 г. Прави експе-

По отношение на експериментите си споделя⁹:

Много обичам да експериментирам, да откривам, това са процеси които ме радват. Харесва ми да търся и откривам нови техники и начини на работа с различни материали и материали. Бих се определила като многопластов художник.

Някои нейни творби са близки до скулптурата, други се доближават до „графичния начин на израз“, трети до живописа. Създава също колажи и асамблажи. Смята, че творбите ѝ изпълняват преди всичко естетически функции – предназначени са да радват зрителя. Някои от тях проектира и изпълнява за конкретни обществени или частни интериори. Други свои произведения авторката определя като притежавани „музейна стойност“ и ги приема за знакови в творчеството си – такава за нея е композицията от 15 елемента от изложбата ѝ в НХГ през 2003 г., а също и творбите от изложбата ѝ в СГХГ през 1998 г. Въпреки че „провокацията не е главната ѝ цел“, тя все пак се стреми да създава и твори, които смущават или пораждат изненада. През 2010 г. открива „предизвикателната“ изложба „Празнично – за жената“ в галерия „Аросита“, посветена на Деня на жената – 8 март. В изложбата¹⁰ представя живопис, колаж, ръчна хартия. В някои свои творби Златка Андреева прилага достижения на съвременните технологии, като желанието ѝ е в бъдеще това да става все по-често. Художничката твърди, че всичко може да бъде прието като игра – „зависи от гледната точка“. Възгледите ѝ за текстила се променят във времето и това се отразява както на идеите ѝ, така и на използваните материали, технологии и изразни средства. Художничката преминава от традиционни материали (козина, вълна, коприна) и гладка тъкан за стена (в ранните си творби) към релефи и триизмерни творби (от синтетични материали в авторска техника), ситuirани в пространството. Стреми се към все по-голяма свобода в интерпретацията¹¹. Като знакови в творчеството си определя творбите „Древен знак“ от самостоятелната ѝ изложба в Париж през 1987 г.; Композиция, 210 x 100 x 45 см, от изложбата ѝ в СГХГ през 1998 г., собственост на НХГ; творбата „Стоунхендж“ от самостоятелната ѝ изложба¹² в НХГ. Всички те са в авторска

рименти с ръчна хартия, като използва смес от стопени текстилни влакна и хартия. Твори в тази техника създава на пленера в Кранево – Добрич и за изложбата на секция „Текстил“ – „Нежни предизвикателства“ през 1989 г. Прилага същата техника в произведенията си от кураторската изложба на Д. Дилова „Цвят и хартия“ през 2001 г. в Полския културен институт, София; в изложбата си в галерия „Солерс“ през 2005 г.; в изложба в Българския културен център, Варшава; в творбите, представени в Министерството на културата, галерия „Средец“; в изложбата в Драматичен театър, гр. Хасково през 2007 г., в организирани от фондация АМАТЕРАС изложби през 2009, 2011, 2013, 2014, 2015, 2016 г.; в общата изложба на секция „Текстил“ „Метафизично“ и др.

⁹ Златка Андреева, анкета.

¹⁰ В анонса на галерия „Аросита“ за изложбата е казано: „Вечната тема за жената е представена чрез контраст между монохромните и деликатни пластики на женски тела и ярката живописна основа на творбите. В своята изложба авторката разглежда женското тяло като: носител на еротизъм, носител на духа, на духовното, на живото в нас, женското начало на живота и Вселената. Но и като външна обвивка, стереотип, стереотипно мислене и поведение. Крехкостта на материала – хартията, не е избрана случайно. Той (материалът, б. а.) подчертава преходността на човешкия живот и нетрайността на нашите тела“. Arosita, < <http://www.arosita.info/index.php?itemId=135&lang=bg> >

¹¹ Дочка Кисьова-Гогова казва за търсенията на Златка Андреева: „Творческото развитие на Златка Андреева следва път, който е свързан както с експериментиране, така и с движение по посока на формата, обема и пластичните търсения. Тя тръгва от гоблена, преминава през една по-голяма раздвиженост на композицията и пластиката, за да стигне до творби, които заемат самостоятелно място в пространството. Тези работи показват огромните възможности на изкуството на текстила и умението ѝ да ги използва. Те имат характера на скулптурни произведения и са създадени през 90-те години на XX в. в период на съсредоточаване и усамотение, в които тя търси себе си (...). За тези свободностоящи в пространството текстилни произведения тя избира черния цвят, който я привлича. Той „поглъща“ всичко около себе си. За нея черното е цветът на аристократичността и самовглъбяването“. Златка Андреева: аристократичност и самовглъбяване, http://euro2001.net/index.shtml?page=atelier&file=atelier/atelier_67.html>

¹² По повод на тази изложба Цветомита Тошева пише във в. Култура, бр. 27 от 2003 г.: „Текстилният проект „Идоли“ на Златка Андреева създаде различна атмосфера в зала „Параклиса“ на НХГ. Съвпадението в смисъла на наименованията не е случайно – зала и експозиционен замисъл се допълват в контекста

техника¹³, която се прилага за първи път от нея. От особено значение за художничката са и творбите: „Космос“ от изложба в Министерството на Културата, зала „Средец“, 2007 г.; самостоятелна изложба във Варшава, където представя творби от ръчно изработена хартия, 2007; „Искам светлина“, творба, с която участва в изложба „Светлина“ на секция „Текстил“ през 2015 г.; „Бяло“, с която участва във фестивала на изкуството от хартия АМАТЕРАС, 2014; Композицията „Зараждане“ от Биеналето за ръчно изработена хартия на фондация АМАТЕРАС; „Душа“, текстилно пано, представено в галерията на ГЕДОК, Мюнхен.

Златка Андреева, „Древни знаци“, авторска техника, 1998

В произведенията на Златка Андреева се преплитат древни символи, различни материали и техники, разнопосочни влияния и намерения. Тя създава запомнящи се творби, носещи философски и духовни послания – основните идеи в творчеството ѝ са свързани със запазване на, както сама се изразява, „връзката ни със Вселената и духовността“.

на сакралното. Вариантите за интерпретацията му в случая са много – от „малък Стоунхендж“, както бе наподобена експозицията по време на откриването ѝ, до текстилен отглас на издигната някога в култ минималистична форма. Изтъканата от композиционната проекция на „идоли“-те знакова система, заредена с дълбока символика, поднася като нагледен резултат ловък синтез на форма, пространство и време. (...) Усещането за монолитна масивност е акцентирана чрез използването на доминиращо черно с нюанси на синьо, охра и златисти нишки.“ И допълва, че това впечатление е измамно: „Окото е заблудено от знакова система, която е научено да разпознава инстинктивно. Форма и тоналност алармират възприятията, бясно впускащи се да потърсят адекватна идентификация в „базата данни“ на познатото. Откъдето и наподобяването – възстановка на археологически обект изглежда най-приемливия вариант за асоциация на форми и материя, наречени „Идоли“. Според нея „чистото боравене със синтетичната материя е подчинено на друг, по-силен компонент – вписването ѝ в пространство“, като ни предлага „уникалната възможност да се движим в макет на собственото ни първоначало, за да го съживим с присъствие и директен контакт“, за да разберем, че „идолът“ е просто химия между материя, форма и пространствен обмен“.

¹³ Дочка Кисьова-Гогова отбелязва: „Своите експресивни творби тя (Златка Андреева – б.а.) осъществява чрез синтетични материали и авторска техника, която се състои в специфичен начин на третиране на влакното. Авторката елегантно прави връзка между черния, златистия и тъмносиния цвят. Творческите ѝ вълнения са свързани както с човека като един микрокосмос, така и с Вселената (...), с тяхната безкрайност и необятност“. – Златка Андреева: аристократичност и самовглъбяване, <http://euro2001.net/index.shtml?page=atelier&file=atelier/atelier_67.html>

Ния Дечева

В периода 1980–1985 г. Ния Дечева учи и завършва специалност „Текстил“ в НХА при проф. Марин Върбанов и проф. Васил Овчаров. От 1994 г. тя е член на СБХ. От 1994 г. работи в Американския колеж, София, където от 1996 до 2009 г. е ръководител на катедра „Изкуство“. През 1996 г., след като печели конкурса „Артслайнк“, специализира в Бостън, САЩ. През 2000 г. е представена в 25-то издание на енциклопедията „Художници на всички времена и народи“ (Allgemeines Künstler Lexikon, München – Leipzig). През 2005 г. придобива преподавателска квалификация във ВИИИ „Н. Павлович“ (сега НХА). Работи в областта на уникалния текстил, а също и на – артинсталацията, 3D арт-а, изкуството от хария. Участва в множество групови изложби, пленери и проекти за текстилно изкуство в България и чужбина, както и в кураторски проекти и изложби, представя редица самостоятелни изложби¹⁴.

За нея текстилното изкуство е „тръпка“, „любов“ и „предизвикателство“. През 70-те години е впечатлена¹⁵ от текстилните изложби в София и тяхното въздействие е решаващо за избора ѝ на път в изкуството. Изпитва влиянието на Мара Йосифова и Марин Върбанов, както и на Е. Пирева и Цв. Петрова, а също, както сама твърди, „на много и различни; всички художници през вековете“¹⁶. Вдъхновява се от видяното в „галериите за съвременно и модерно изкуство в чужбина“. В ранните си творбите използва класически текстилни техники и материали, по-късно започва да експериментира с материали и техники, които не са характерни за класическия текстил. Смята, че творбите ѝ изпълняват преди всичко естетически функции. В произведенията си използва символи – „Ом“, „В мрежата на настоящето“, #Pointless#, „Цветен дъжд“ и др. Изкуството ѝ е подчертано концептуално – „В мрежите на настоящето“, „Цветен прозорец“, „Разпукване“, „Отражения“ и др. Концепцията ѝ за творбата #Pointless#, представена на изложбата „Точка“ в галерия „Владимир Димитров–Майстора, Кюстендил, през 2015 г. – гласи – „#Pointless#. Point – точка. Pointless – безмислен, напразен. Знака #, свързан с въпроса „Кой?“ Дори когато произведенията ѝ не са обвързани с писмено изложени идеи, те пак остават концептуални по своята същност.

Някои от творбите ѝ са открито провокативни, заредени с ирония – „The Present Day“, #Pointless#, „Protection“, „Широко отворени очи“. Други се основават на значението на универсални символи – „Отражения“, „Цветен прозорец“, „Цветен дъжд“. Има и такива, които са съз-

¹⁴ През 1986 г. Ния Дечева участва в I Национален пленер по текстил, Панагюрище; 1986 и 1988 г. – VII и VIII Национални изложби за млади художници, „Шипка“ 6; 1986 – Изложби на българското изкуство в Будапеща и Варшава; 1991 – Пролетен салон, „Шипка“ 6; 1991 – Експо 91, Пловдив; 1991 – Изложба на К(в) МХ, „Шипка“ 6; 1992 – ТЕКС АРТ, „Шипка“ 6; 1993 – Обект по български, К(в)МХ, „Шипка“ 6; 1994 – Секция 13, „Шипка“ 6; 1996 – 30 години специалност текстил, „Шипка“ 6; 1996 – Пролетен салон, „Шипка“ 6; 1997 – Пролетен салон, „Шипка“ 6; 1997 – Изкуство върху хартия, „Шипка“ 6; 1998, 1999, 2000 – Текстилни предизвикателства, „Шипка“ 6; 2001 – 2015 – всички изложби на секция „Текстил“, „Шипка“ 6 и др. Ния Дечева участва в следните кураторски изложби: 1994 г. – „За нишката – интимно“ – малки текстилни структури, музей „Земята и хората“, София; 1995 – 8 международно триенале на текстил, Лодз, Полша; 1996 – 11 международно биенале на миниатюрения текстил в Зобатхей, Унгария; 1997 – Common Space 2, Словакия (изложба на открито); 2000 – Рах Danubiana, Германия; 2001 – Съвременен текстил, Шипка 6, София; 2002 – „Текстил и природа“ – зала „Средец“; 2002 – Съвременно текстилно изкуство „Светлина, нишка, пространство“ – България – Япония, Старата баня, Пловдив; 2003 – Съвременно текстилно изкуство „Светлина, нишка, пространство“ – България – Япония, Национална галерия, София; 2005 – Documenta, Германия; 2011 – Изложба „Текстил“ в Национален дворец на културата, София; 2013 – Международна изложба „Хартия“, „Шипка“ 6, София; 2015 – Изложба „Точка“ в галерия „Вл. Димитров–Майстора“, Кюстендил. Представя много самостоятелни изложби: 1989 г. – Nairang Gallery, Исламабад и Лахор, Пакистан; 1991 – Cite des Arts, Paris (заедно с Ива Владимирова и Добрин Пейчев); 1992 – Галерия „Леседра“, София; 1993 – Галерия „Леседра“, София; 1993 – Унгарски културен институт, София; 1994 – Галерия „Сезони“, София; 1997 – Made in America, Американски културен център, София; 2000 – „Protection“, артинсталация в парка Lincolnville, Maine (с Кати Флорънс в щата Мейн) САЩ и Фотоизложба на инсталацията „Protection“, Американски културен център, София; 1995 – 8 международно триенале на текстил, Лодз, Полша; 2009 – Fusing Cultures, съвместен проект и изложба с Janet Kawada, САЩ в Doran Gallery, Boston, USA.

¹⁵ Ния Дечева, анкета.

¹⁶ Пак там.

дадени на инсталационен принцип – „В мрежите на настоящето“, „Protection“, „Цветен дъжд“, или се родят с лендарт – „Protection“. Много често произведенията на Ния Дечева съчетават противоречиви идеи, разнородни материали, техники и композиционни принципи и именно поради това е трудно да бъдат определени както техните видово-жанрови характеристики, така и стиловата им принадлежност. Други нейни творби са свързани с игра и случване във времето – например артинсталацията „Protection“, която се „появява“ в различни произведения – „Цветен прозорец“, „В мрежите на настоящето“, „Отражения“. Авторката споделя, че в основата на всичко, което прави, са личните ѝ „различни и многобройни преживявания и пътувания“. Възгледите на художничката търпят много промени, както самата тя казва: „в крачка със съвременното изкуство в световен мащаб“.

Различните влияния, чувството за хумор, желанието да експериментира, да смесва идеи, материали, техники, да предизвиква и иронизира, да забавлява чрез изкуството си, да поставя проблеми и въобще да превърне произведенията си в част от живота с неговото многообразие са все признаци на постмодерното, а те определено имат място в творчеството на Ния Дечева.

В работата на Маруся Калимерова, Златка Андреева и Ния Дечева определено присъстват характеристиките на постмодерното изкуство, затова и произведенията, създадени от тях, стоят извън контекста на очакваното по традиция. Често функциите, които тези произведения изпълняват, са разнопосочни и трудно определими. Деструкцията, нарушаването на правилата, премахването на границите между видовете и жанровете, а понякога и пародирането на стойностите, отричането на йерархията и йерархичните зависимости, еkleктиката и демонстрацията на чувството за хумор са едни от основните характеристики на постмодерността, включително и в текстилното изкуство¹⁷.

Ния Дечева, „Широко отворени очи“, смесна техника, 2016

¹⁷ В статията „Съвременен български художествен текстил“ (Изкуството на текстила в България, с. 34) Виолета Василчина отбелязва, че естетическият идеал, който следват текстилците от края на 60-те и началото на 70-те години на XX век, „се гради върху осъзнаването на огромния образен и духовен потенциал на традиционните техники“, където те „усещат диханието на освободената чувствителност“ и намират „мечтания екстракт от възпята свобода“ навсякъде – в „поразителната простота на ежедневно служене, в спонтанната убедителност на цветовите съчетания, в непредвидимата осмисленост на формите, в образната им цялост“. В същото време обаче има съчетания от разнородни текстилни материали и различни техники, произведенията надскочат утилитарността и се доближават по характер до произведенията на изящните изкуства (б.а.).

ЛИТЕРАТУРА

Анкета с български художници-текстилци, 2015–2017, личен архив на Лаура Димитрова. [Anketa s balgarski hudozhnitsi-tekstiltsi, 2015–2017, lichen arhiv na Laura Dimitrova]

Тошева, Ц. Идолите на Златка Андреева. // *Култура*, бр. 27, 2003 г. [**Tosheva, Ts.** Idolite na Zlatka Andreeva. // *Kultura*, br. 27, 2003 g.]

Интернет източници:

Arosita, < <http://www.arosita.info/index.php?itemId=135&lang=bg> > (15.07.2019)

Кисьова–Гогова, Дочка. Златка Андреева: аристократичност и самовглъбяване [Kisyova–Gogova, Dochka. Zlatka Andreeva: aristokratichnost i samovglabyavane], <http://euro2001.net/index.shtml?page=atelier&file=atelier/atelier_67.html> (12.07.2019)

Използваните в текста фотографии са от архивите на художниците Маруся Калимерова, Златка Андреева и автора на статията Лаура Димитрова.